

Introduktion til kunstværket Abrahams børn og læringsforløb

Varde
Kommune

Indholdsfortegnelse

Introduktion til kunstværket Abrahams børn og læringsforløb.....	3
Abrahams børn.....	4
Islam.....	5
Kristendom.....	6
Jødedom.....	8
Fundamentalisme.....	9
Eksempel på drejebog for mellemtrinnet.....	10
Eksempel på drejebog for udskoling.....	12
Film: Niels Galschiøt fortæller om kunstværket.....	15
Film: Baggrund for værket.....	15
Citatquiz.....	16
Skulpturanalyse.....	17
Quiz og byt – spørgsmål.....	18
Quiz og byt – kort til øvelsen.....	19
Find de værste og bedste citater.....	21
Citatdebat.....	22
Diskussion om de 600 citater.....	25
Gæsteundervisere – din tro min tro.....	26
Fortælleaften.....	28
Fortælleworkshop.....	29
Workshop med museet for Varde by og omegn.....	30
Menneskebiblioteket.....	31
Andre arrangementer.....	32
Eksempler på læringsmål.....	33
Litteraturliste.....	40

Introduktion til udstillingen og læringsmaterialet

KÆRE LÆRERE OG PÆDAGOGER

I august, september og oktober i 2016 udstilles kunst og dialog projektet Abrahams børn, som sætter fokus på de monoteistiske religioner; jødedom, kristendom, og islam. Selve initiativet til udstillingen blev taget af Holger Hvelplund fra Varde Kunstforening i sin tid, hvor han i første omgang kontaktede kunstneren Jens Galschiøt.

LÆRINGSFORLØB

I forbindelse med udstillingen er dette læringsmateriale lavet til alle skoler i Varde Kommune, og materialet er udarbejdet af bestyrelsesmedlem og lærer ved 10iCampus Lene D. Berthelsen og Skoleleder ved Sct. Jacobi Skole Inger Marie Kristensen. Det er tanken, at kunstværket mest henvender sig til mellemtrinnet og udskolingen.

SKULPTUREN

Skulpturen hedder FUNDAMENTALISM og består af bogstaverne i dette ord. Hvert bogstav er bygget op af kobbermodeller af religiøse bøger fra de tre religioner; jødedom, kristendom og islam. Et bogstav er opbygget udelukkende af Koraner, et andet af Bibler, et tredje kun af Toraer, osv. Bøgerne er stablet uregelmæssigt, så bogstavene fremstår med et lidt vakkelvort udtryk. En lille åbning i soklen er den eneste indgang til midten af installationen. Indefra kan man kun komme ud via den samme indgang, men her står der et skilt med 'NO EXIT'.

PROJEKTET BESTÅR AF FIRE DELE:

- Fundamentalism-skulpturen. Placeringen er: Torvet ved rådhuset.
- 600 af de mørkeste og lyseste citater fra Toraen, Bibelen og Koranen, udvalgt af kunstneren. Citaterne vises på skulpturen, bruges i citatquiz, kan hentes til pauseskærme og de kan findes med emneord på projektets hjemmeside.
- 10 skriftsøjler: kobberskulpturer, der udstilles separat for at inddrage befolkningen i dialogen.

De monoteistiske religioners tilhængere kaldes også bogens folk, fordi de alle har en hellig skrift, givet af Gud, som grundlag for deres religion. For at undgå at komme ind i en ufrugtbar blasfemi-diskussion har Galschiøt valgt IKKE at bruge afstøbnings af rigtige religiøse bøger, men derimod at modellere bøgerne op med hånden i voks, så de kun ligner religiøse bøger.

Der er to citatskærme for hvert bogstav. Skærmen på ydersiden viser lyse, humanistiske citater fra den bog som det givne bogstav er opbygget af. Skærmen på indersiden viser mørke, antihumanistiske citater fra den samme bog. De i alt 28 skærme viser citaterne på udstillingslandets lokale sprog. Andre steder i udstillingen kan citaterne ses på flere sprog.

FAKTA

Højde med sokkel: 340 cm. Diameter: 9 meter.
Materiale: kobber/stål. Samlet vægt: ca. 14 tons.
Bygget af flere end 8.000 kobberbøger.
Der indgår 28 citatskærme med i alt 600 citater - lige mange lyse og mørke fra hver religiøs bog.
Officiel hjemmeside: www.fundamentalism.dk

Abrahams Børn

Hvor godt kender du baggrunden for de tre store religioner, jødedom, kristendom og islam? Hvad har de til fælles?
Hvor adskiller de sig fra hinanden?

Jødedommen, kristendommen og islam har det til fælles, at de alle er monoteistiske religioner. Man tror kun på én gud.

Derved adskiller de sig fra blandt andet de orientalske religioner, hvor der oftest er flere guder, og hvor guderne hos nogle opfattes som sindbilleder eller som værende en del af det enkelte menneske.

I alle tre religioner er det Gud, der har skabt verden. De tre religioner har også det fælles udgangspunkt, at der er tale om en Gud, der kommunikerer med mennesker.

Alle tre religioner har deres udgangspunkt i Mellemøsten. Jødedommen og kristendommen har udgangspunkt i det landområde, der i dag udgør Israel/Palæstina. Islam opstod i Mekka og Medina i det område, der i dag er Saudi-Arabien.

Abraham var ifølge alle tre religioner stamfaderen. Han indgår i fortællinger både i Toraen (jødedommen), i Bibelen (kristendommen) og i Koranen (islam). Abraham er den første gudsdyrker, der bekender sig til monoteismen - dyrkelsen af én og kun én Gud.

Abraham - eller Ibrahim i islam - er direkte slægt efter Adam og Eva og levede som beduin i Ur i Kaldæa (nuværende Irak). Han modtager besked fra Gud om, at han skal få en søn og dermed blive stamfader til et stort folk. Men Abraham er gammel og hans gamle kone, Sara, kan ikke længere føde børn. Derfor får Abraham et barn med slavinden Hagar. Det bliver sønnen Ismail. Senere føder også Sara en søn, Isak.

Jødedom, kristendom og islam har også det til fælles at troens praksis baseres på hellige tekster: Toraen, Bibelen og Koranen.

Islam

INTRO

Islam er den yngste af de tre store monoteistiske religioner fra Mellemøsten. Dens hellige skrift Koranen bliver til gennem profeten Muhammeds åbenbaringer i perioden år 610-632. Islam er en verdensreligion, og muslimer lever i mange forskellige samfund. Muslimens gudsforhold er direkte mellem den enkelte og Gud. Kernen i den praktiserede islam er de fem søjler: At bære vidnesbyrd om Gud, de fem daglige bønner, den obligatoriske almisser, fasten og pilgrimsfærd til Mekka.

ABRAHAM

Ligesom i jødedommen er Abraham i islam en central skikkelse som stamfader. Men til forskel fra den jødiske og kristne tro forlanger Gud ifølge islam, at Abrahams skal ofre sin første søn Ismael (ikke Isak) som Abraham har fået med slavinden Hagar. Der er i islam en direkte slægtskæde fra Adam over Abraham og Ismael til Muhammed.

DET HELLIGE SKRIFT

Islams hellige bog er Koranen. Den er bygget på Profeten Muhammeds åbenbaringer fra Ærkeenglen Gabriel, som han gennem en årrække modtager i en klippehule udenfor Mekka. Åbenbaringerne bliver senere nedskrevet og samlet i Koranen. Koranen opfattes som Guds ord. Derfor lægges der vægt på den oprindelige arabiske tekst, mens oversættelser og genskrivning ses som en fortolkning af budskaberne deri.

I Koranen nævnes det flere gange at den jødiske og kristne Gud er den samme som islams. En del af Det Gamle og Det Nye Testaments personer og historier er med i Koranen, dog varierer de fra de bibelske fortællinger på en række områder. I Koranen nævnes 25 profeter, herunder Jesus, som til forskel fra Det Nye Testaments fortælling er et menneske og ikke Guds søn, da ideen om en treenig Gud er utænkelig i islam. Muhammed er den sidste profet. Der kan ikke komme flere budskaber eller budbringere efter ham.

ANDRE TEKSTER

Ved siden af Koranen findes den såkaldte Hadith-samling, som indeholder profetens Muhammeds gerninger og udtalelser. Haditherne har ikke samme gyldighed som Koranen, men mange muslimer stræber efter at følge profetens levemåde.

TOLKNING

I dag mener flere muslimske tænkere, at man kan fastholde Koranens uforanderlighed samtidig med, at man hævder, at Koranen har flere fortolkningsmuligheder. Meningen (og teksten ordlyd) er uforanderlig, men betydningen (forståelsen) er foranderlig. I mange arabiske og afrikanske lande har islam og Koranens tekster stor indflydelse på samfundets holdning til kvinder, homoseksualitet mm.

Kristendom

INTRO

Kristendommen bygger på samme udgangspunkt som Jødedommen - Det Gamle Testamente med Mosebøgerne, men gør op med Jødedommen gennem den nye pagt: Det Nye Testamente. Kristne tror på en Gud, der virker i tre forskellige former: Faderen (Gud selv), Sønnen (Jesus Kristus) og Helligånden. Derfor kaldes Gud for den Treenige Gud.

ABRAHAM

De kristne opfatter Abraham som den person, Gud lavede den oprindelige pagt med og som blev stamfader til blandt andet Moses, Kong David og Jesus.

DET HELLIGE SKRIFT

Helt centralt for kristendommen er Det Nye Testamente. Det er en del af Bibelen, der også indeholder Det Gamle Testamente. Det Nye Testamente beskriver Jesu - Guds søns - liv, hans gerninger, hans død på korset hvor han påtager sig menneskets synder, hans genopstandelse, samt indeholder refleksioner over, hvordan man bør leve sit liv og udbrede budskabet om Jesus Kristus. Til slut berettes om dommedag hvor det gode og onde står over for hinanden og verdens befolkning dømmes.

Jesus gør oprør mod Jødedommens formalisme og ritualisme, som lægger vægt på, at man skal opfylde de 613 lovbestemmelser i Toraen (de fem Mosebøger). Abrahams pagt med Gud er, gennem Jesus, blevet afløst af den nye pagt mellem Gud og mennesker som beskrevet i Det Nye Testamente. I den kristne dåbshandling bekræftes pagten.

Det Nye Testamente er givet af Gud som gennem Helligånden som åbenbarer sig igennem evangelisterne, som skriver teksterne ned.

ANDRE SKRIFTER

Udover Bibelen findes en række apokryfe skrifter som ikke er kanoniske/autoritative. Imellem de kristne trosretninger er der stor forskel på, hvilken vægt man lægger på dem.

TOLKNING

I store dele af den vestlige verden er kristendommen blevet påvirket af oplysningstiden, hvorfor den overvejende holdning nu er, at Bibelens ord er skrevet af mennesker, der har været præget af deres tid og vi mennesker i vores tid må forsøge at forstå det her, hvor vi er. I Danmark er skriftsynet særligt præget af Grundtvig og hans tanker om det levende ord.

I mange afrikanske og latinamerikanske lande og i USA er tolkningen betydeligt mere tekstnær og kirken og bibelteksterne har stor indflydelse på samfundets holdning til spørgsmål som homoseksualitet, prævention, evolutionsundervisning mm.

KRISTENDOM

INTRO

Kristendommen bygger på samme udgangspunkt som Jødedommen - Det Gamle Testamente med Mosebøgerne, men gør op med Jødedommen gennem den nye pagt: Det Nye Testamente. Kristne tror på en Gud, der virker i tre forskellige former: Faderen (Gud selv), Sønnen (Jesus Kristus) og Helligånden. Derfor kaldes Gud for den Treenige Gud.

ABRAHAM

De kristne opfatter Abraham som den person, Gud lavede den oprindelige pagt med og som blev stamfader til blandt andet Moses, Kong David og Jesus.

Kristendom

DET HELLIGE SKRIFT

Helt centralt for kristendommen er Det Nye Testamente. Det er en del af Bibelen, der også indeholder Det Gamle Testamente. Det Nye Testamente beskriver Jesu - Guds søns - liv, hans gerninger, hans død på korset hvor han påtager sig menneskets synder, hans genopstandelse, samt indeholder refleksioner over, hvordan man bør leve sit liv og udbrede budskabet om Jesus Kristus. Til slut berettes om dommedag hvor det gode og onde står over for hinanden og verdens befolkning dømmes.

Jesus gør oprør mod Jødedommens formalisme og ritualisme, som lægger vægt på, at man skal opfylde de 613 lovbestemmelser i Toraen (de fem Mosebøger). Abrahams pagt med Gud er, gennem Jesus, blevet afløst af den nye pagt mellem Gud og mennesker som beskrevet i Det Nye Testamente. I den kristne dåbshandling bekræftes pagten.

Det Nye Testamente er givet af Gud som gennem Helligånden som åbenbarer sig igennem evangelisterne, som skriver teksterne ned.

ANDRE SKRIFTER

Udover Bibelen findes en række apokryfe skrifter som ikke er kanoniske/autoritative. Imellem de kristne trosretninger er der stor forskel på, hvilken vægt man lægger på dem.

TOLKNING

I store dele af den vestlige verden er kristendommen blevet påvirket af oplysningstiden, hvorfor den overvejende holdning nu er, at Bibelens ord er skrevet af mennesker, der har været præget af deres tid og vi mennesker i vores tid må forsøge at forstå det her, hvor vi er. I Danmark er skriftsynet særligt præget af Grundtvig og hans tanker om det levende ord.

I mange afrikanske og latinamerikanske lande og i USA er tolkningen betydeligt mere tekstnær og kirken og bibelteksterne har stor indflydelse på samfundets holdning til spørgsmål som homoseksualitet, prævention, evolutionsundervisning mm.

Jødedom

INTRO

Jødedommen er den ældste af de tre store monoteistiske religioner; Jødedommen, kristendommen og Islam. I Jødedommen taler Gud direkte til det jødiske folk som Gud betegner som hans udvalgte folk.

ABRAHAM

I Jødedommen er Abraham en central skikkelse, fordi han er den første, der bliver udvalgt af Gud. Ifølge jødedommen indgår Gud en pagt med Abraham, som bliver symboliseret ved omskærelsen af sønnen Isak et ritual, der stadig gælder for jødiske drengebørn i dag. Pagten betyder, at Gud vil holde sin hånd over jøderne som det udvalgte folk og skænke dem det hellige land, Kanaan, i dag Israel.

Ifølge Jødedommen forlanger Gud, at Abraham skal ofre sin søn Isak som han har fået med Sara. I sidste øjeblik forhindrer Gud ofringen af sønnen og Isak bliver stamfader til det jødiske folk.

DET HELLIGE SKRIFT

Kernen i den jødiske tro er Toraen (de fem Mosebøger). Toraen omhandler tiden fra verdens skabelse frem til Moses liv. Toraen er givet fra Gud til Moses, og ifølge overleveringen skrevet ned omkring år 1200 f.v.t. Toraen består af 613 lovbestemmelser, som jøderne skal holde for ikke at bryde Abrahams pagt med Gud.

Toraen udgør desuden den første del af Det Gamle Testamente, som fortæller om tiden efter Moses og ender med de sidste profeter omkring år 300 f.v.t.

ANDRE SKRIFTER

Foruden Toraen findes i jødedommen også Talmud. Den er en nedskreven mundtlig overlevering.

TOLKNING

Talmud forklarer, hvorledes man senere opfattede reglerne, loven og etikken fra Toraen (Mosebøgerne). Sådan som den tidlige jødedom delte sig i forskellige retninger, sådan er der igennem århundreder siden hen opstået uenighed om,

hvordan jødedom skal praktiseres. Det er et naturligt resultat af, at der er tale om en lov, der kan fortolkes på forskellige måder. Det er også en konsekvens af, at tiderne ændrer sig, omgivelserne skifter og helt nye problemer dukker op. Den til enhver tid levende generation af rabbinere afgør med udgangspunkt i traditionerne, hvordan tilværelsen som praktiserende jøde skal forholde sig til teksterne og jødisk tradition i det nutidige samfund.

Fundamentalisme

Fundamentalisme er i dag blevet en generel betegnelse for en form for religiøsitet, hvis udøvere læser deres hellige skrift(er) meget bogstaveligt.

Ofte bruges betegnelsen fundamentalisme i dag om en ekstrem gruppe tilhængere af en given religion i modsætning til en moderat gruppe. Alle større religioner har i dag tilhængere, som er fundamentalister.

Ordet fundamentalisme bruges ofte negativt, synonymt med fanatisme og irrationalitet, men fænomenet er i sin kerne snarere et alternativ til sekulariserede samfunds relativistiske skriftsyn og dets tillid til naturvidenskabelige landvindinger. Det er et moderne fænomen trods paralleller til tidligere tiders skriftsyn.

I dialog- og kunstprojektet ABRAHAMS BØRN har kunstneren valgt at definere ordet fundamentalisme som det at have en helt tekstnær tolkning af religionernes grundlæggende tekster, da ordet ofte forstås sådan i offentligheden.

Eksempel på drejebog for mellemtrinnet

EKSEMPEL PÅ EN DREJEBOG TIL BESØG VED KUNSTVÆRKET "ABRAHAMS BØRN" - 4. - 6. KLASSE

FORUD FOR BESØGET:

Intro til hvad vi nu skal se. Hvad er formålet med besøget? Hvad skal vi lære?

- Introduktion til Galshøj og kunstværket (links)
- Se film om kunstværket

KLASSEN BESØGER KUNSTVÆRKET:

EKS. PÅ OPGAVER.

ANALYSE AF KUNSTVÆRKET:

- Hvilke bøger forestiller de store kobberbogstaver?
- Hvor mange store bogstaver er der i alt (og for hver religions hellige bog)?
- Hvad betyder det for din oplevelse af skulpturen, at den er så stor?
- Hvilke forskellige virkemidler bruger kunstneren? (skulptur, tekst, bevægelse, størrelse)
- Hvorfor tror du kunstneren har skrevet ordet 'fundamentalism' på engelsk?
- Kan du opleve hele skulpturen på én gang/ i et blik? Forklar dit svar.
- Indvendig i skulpturen står der et sted 'NO EXIT'. Hvorfor tror du kunstneren har skrevet det der?
- Hvilke materialer har kunstneren brugt til skulpturen?

QUIZ OG BYT SPØRGSMÅL:

Spørgsmålene kopieres og skæres som kort. Hver elev får et kort.

- Eleverne rejser sig, går rundt mellem hinanden og finder en partner.
- Partner a stiller sit spørgsmål
- Partner b svarer
- Partner b stiller sit spørgsmål
- Partner a svarer
- Partnerne bytter kort
- Parret skilles, og hver elev finder en nu partner. Forfra fra trin 2.

DIALOG MED ELEVERNE

Fakta:

- I hvilken religion er Jerusalem en hellig by?
- Hvem fortalte - efter muslimsk tradition - koranens indhold til profeten Muhammed.
- Hvilke to bøger findes i Bibelen
- Er koranen ældre eller yngre end Bibelen?
- Hvad hedder den hellige bog i islam?
- Hvad hedder den hellige bog i jødedommen?
- Hvad hedder den hellige bog i kristendommen?
- Hvad betyder fundamentalisme?

Eksempel på drejebog for mellemtrinnet

CITATERNE

- Nævn et af de lyse citater fra skærmene på kunstværket
- Nævn et af de mørke citater fra skærmene på kunstværket
- Nævn et citat fra kristendommen fra skærmene på kunstværket
- Nævn et citat fra islam fra skærmene på kunstværket
- Nævn et citat fra jødedommen fra skærmene på kunstværket
- Stammer dette citat fra Toraen, Det Nye Testamente eller Koranen: I skal elske den fremmede – I var jo selv fremmede i Ægypten? (Toraen)
- Stammer dette citat fra Toraen, Det Nye Testamente eller Koranen: Elsk jeres fjender, gør godt imod dem der hader jer? (Nye Testamente)
- Stammer dette citat fra Toraen, Det Nye Testamente eller Koranen: I må ikke udgyde hinandens blod ? (Koranen)

HOLDNING/OVERVEJELSE

- Vælg et ord, som du synes siger noget centralt om jødedom
- Vælg et ord, som du synes siger noget centralt om islam
- Vælg et ord, som du synes siger noget centralt om kristendom
- Nævn en vigtigt lighed mellem islam, kristendom og jødedom
- Nævn en vigtig forskel mellem islam, kristendom og jødedom
- Vil du mene, at det er den samme Gud som jøder, kristne og muslimer tror på?
- Har du venner, der har en anden religion end dig selv?
- Er nogle religioner efter din mening mere rigtige eller bedre end andre?

AUTCOME: HVAD SKAL ELEVERNE HAVE MED FRA BESØGET, PRODUKT EFTERFØLGENDE?

Eksempel på drejebog for udskoling

EKSEMPEL PÅ EN DREJEBOG TIL BESØG VED KUNSTVÆRKET "ABRAHAMS BØRN" - 7. - 10. KLASSE

FORUD FOR BESØGET:

Intro til hvad vi nu skal se. Hvad er formålet med besøget? Hvad skal vi lære?

- Introduktion til Galshøj og kunstværket (links)
- Se film om kunstværket

KLASSEN BESØGER KUNSTVÆRKET:

EKS. PÅ OPGAVER.

ANALYSE AF KUNSTVÆRKET:

- Hvilke bøger forestiller de store kobberbogstaver?
- Hvor mange store bogstaver er der i alt (og for hver religions hellige bog)?
- Hvad betyder det for din oplevelse af skulpturen, at den er så stor?
- Hvilke forskellige virkemidler bruger kunstneren? (skulptur, tekst, bevægelse, størrelse)
- Hvorfor tror du kunstneren har skrevet ordet 'fundamentalism' på engelsk?
- Kan du opleve hele skulpturen på én gang/ i et blik? Forklar dit svar.
- Indvendig i skulpturen står der et sted 'NO EXIT'. Hvorfor tror du kunstneren har skrevet det der?
- Hvilke materialer har kunstneren brugt til skulpturen?

EVT. QUIZ OG BYT SPØRGSMÅL:

Spørgsmålene kopieres og skæres som kort. Hver elev får et kort.

1. Eleverne rejser sig, går rundt mellem hinanden og finder en partner.
2. Partner a stiller sit spørgsmål
3. Partner b svarer
4. Partner b stiller sit spørgsmål
5. Partner a svarer
6. Partnerne bytter kort
7. Parret skilles, og hver elev finder en nu partner. Forfra fra trin 2.

DIALOG MED ELEVERNE

FAKTA:

- I hvilken religion er Jerusalem en hellig by?
- Hvem fortalte - efter muslimsk tradition - koranens indhold til profeten Muhammed.
- Hvilke to bøger findes i Bibelen
- Er koranen ældre eller yngre end Bibelen?
- Hvad hedder den hellige bog i islam?
- Hvad hedder den hellige bog i jødedommen?
- Hvad hedder den hellige bog i kristendommen?
- Hvad betyder fundamentalisme?

Eksempel på drejebog for udskoling

CITATERNE

- Nævn et af de lyse citater fra skærmene på kunstværket
- Nævn et af de mørke citater fra skærmene på kunstværket
- Nævn et citat fra kristendommen fra skærmene på kunstværket
- Nævn et citat fra islam fra skærmene på kunstværket
- Nævn et citat fra jødedommen fra skærmene på kunstværket
- Stammer dette citat fra Toraen, Det Nye Testamente eller Koranen: I skal elske den fremmede – I var jo selv fremmede i Ægypten? (Toraen)
- Stammer dette citat fra Toraen, Det Nye Testamente eller Koranen: Elsk jeres fjender, gør godt imod dem der hader jer? (Nye Testamente)
- Stammer dette citat fra Toraen, Det Nye Testamente eller Koranen: I må ikke udgyde hinandens blod? (Koranen)

HOLDNING/OVERVEJELSE

- Vælg et ord, som du synes siger noget centralt om jødedom
- Vælg et ord, som du synes siger noget centralt om islam
- Vælg et ord, som du synes siger noget centralt om kristendom
- Nævn en vigtig lighed mellem islam, kristendom og jødedom
- Nævn en vigtig forskel mellem islam, kristendom og jødedom
- Vil du mene, at det er den samme Gud som jøder, kristne og muslimer tror på?
- Har du venner, der har en anden religion end dig selv?
- Er nogle religioner efter din mening mere rigtige eller bedre end andre?

CITAT-DEBAT

4-5 personer sidder omkring et bord. Midt på bordet er malet en værdilinje som denne.

I en æske findes en række kort med citater og 5 brikker i forskellige farver.

1. Hver person tager en brik.
2. Første person trækker et kort, læser det op, og ligger det på bordet så alle har mulighed for at genlæse.
3. Hver person overvejer, hvor enige/uenige der er i citatet. Og placerer sin brik på værdilinen.
4. Hver person argumenterer kort for deres placering af brikken.
5. Næste person i gruppen trækker et nyt kort

Eksempel på drejebog for udskoling

CITATER:

Grunden til fundamentalisme er frygt. Frygten for frihed og for selv at skulle administrere en skønsomhed, når man forholder sig til det religiøse budskab.

Kresten Dreiergaard

Jeg tror ikke Gud bryder sig om at blive tilbudt. Han ville hellere se menneskene elske deres medmennesker.

Charles M Schultz

»Jeg synes, der er en hård tone i verden. Det har der også været før: For 70 år siden skulle man gasse nogen for sit Tredje Rige. Nu skal man hugge hovedet af folk for sit kalifat. Det er jo absurd,« siger hun.

Bodil Jørgensen

»Vi har haft alle mulige typer riddere af korset og af Koranen, der har fejlet i tolkningen af skrifternes budskab. Det vil blive ved med at ske, for vi er bare mennesker. Fulde af fejl,« siger hun.

Bodil Jørgensen

»Men jeg har den samme respekt for alle trosretninger. Jeg tror, det er det samme lys, vi går mod: Den samme Gud. Islam er jo også en fantastisk smuk tro, utrolig fantastisk. Og alfaderlig og favnende og næstekærlig. Det glemmer vi nogle gange.«

Bodil Jørgensen

I min optik er de religiøse tekster så ens, at det er svært at skelne imellem dem

(Jens Galschiøt)

Religion er en af de vigtigste kræfter i verden. Hvad enten du er kristen, muslim, buddhist eller jøde. Religion er en kæmpekraft, og den kan hjælpe en til at have kontrol over ens moral, ens opførsel og ens attitude.

(Nelson Mandela)

”Mennesker gør aldrig onde gerninger så glad og gerne, som når de gør dem ud fra en religiøs overbevisning.”

Blaise Pascal (fransk videnskabsmand og kristen filosof, 1623-62)

”Det modsatte af en religiøs fanatiker er ikke en fanatisk ateist, men den skikkelige kyniker, som er ligeglad med, om der findes en gud”.

Eric Hoffer:

”Med eller uden religion vil gode mennesker udføre gode handlinger, og onde mennesker vil udføre onde handlinger. Men religion kan få gode mennesker til at udføre onde handlinger”.

Steven Weinberg

I am a muslim. But I think Jesus would have a drink with me. He would be cool. He would talk to me.

Mike Tyson

Andre bud på citater om religion og tro der måske kunne inspirere eller provokere til en god samtale:

AUTCOME: HVAD SKAL ELEVERNE HAVE MED FRA BESØGET, PRODUKT EFTERFØLGENDE?

Officiel hjemmeside: www.fundamentalism.dk

Film Jens Galschiøt

fortæller om kunstværket

INTRODUKTION TIL JENS GALSCHIØT OG UDSTILLINGEN "ABRAHAMS BØRN".

Tekst.

INTRODUKTION

Se link.

<http://www.aidoh.dk/new-struct/Happenings-and-Projects/2011/Fundamentalism/DK-Concept.pdf>

FILM OM JENS GALSCHIØT.

FILM – JENS GALSCHIØT FORTÆLLER OM UDSTILLINGEN.

<https://www.google.dk/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=10&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwir2su75-zJAhWIZCwKHQazDagQtwIIvzAJ&url=https%3A%2F%2Fwww.youtube.com%2Fwatch%3Fv%3DgCRa9lFHxqA&usq=AFQjCNFBmfNn0TRVaR6j9ZjZjllrunxtkg&sig2=-4gxiZyhtYHoa3plRwgORw>

FILM FUNDAMENTALISMEN, OG FERNISERING

<https://www.google.dk/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=13&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwi7wZH75-zJAhUHKCwKHZnrCrs4ChC3AggoMAI&url=https%3A%2F%2Fwww.youtube.>

Citat Quiz

CITAT QUIZ:

Gæt hvilken religion citatet stammer fra.

- **Test af fordomme.** Det er svært ikke at blive overrasket over de religiøse citater og hvilke skrifter de kommer fra. Quizzen viser med al tydelighed hvilke positive og negative fordomme vi har overfor religionerne.
- **Der er et stort læringspotentiale.** Gennem quizzen leger børn såvel som voksne sig til viden om hvad der står i bøgerne og hvordan de enkelte religioners forhold er til kvinder, barmhjertelighed, gæstfrihed, homoseksuelle, æresdrab, stening mm.
- **Det er let at lave små quiz-konkurrencer.** Ved at udfylde gruppefeltet (Fx Silkeborg Gymnasium 2A) kan man via søgefunktionen vælge kun at se disse deltagere og sammenligne deres resultater.
- **Det er OK at snyde.** Mange bruger nok citatoversigten og se hvor citaterne stammer fra. Men dette er netop meningen! Uanset om deltagerne "snyder" eller diskutere svarene er de nødt til at forholde sig til citaterne og tænke over dem.
- **Links og 'selvstudier'.** Sammen med svarene på hvor citaterne kommer fra, kan man finde et link direkte til originalteksten.
- **Vind Skulptur.** Ved at deltage og få alle rigtige eller være blandt de højeste kan man vinde en af de store bronzebog-skulpturer fra kunstinstallationen.

QUIZZEN SOM UNDERVISNINGSREDSKAB

- **Opgave (fx hjemmeopgave).** At få minimum 15 points i quizzen. Den der får flest points vinder æren eller en pose slik. Husk at skriv ens tekst (fx 'Hobro 9A') i gruppe-feltet så man let kan sammenligne resultaterne.
- **Konkurrence på skolen.** Start en skolekonkurrence om hvem der kan få flest rigtige.
- **Lad eleverne prøve quizzen i små grupper.** De kan diskutere hvorfor de mener citatet stammer fra religionen. Og reflektere over deres gæt hvis de tager fejl.

REFLEKSIONER OVER QUIZZEN

Man opdager at Biblen, Toraen og Koranen indeholder mange næsten identiske citater og at bøgerne i store træk indeholder de samme lyse og mørke sider. At alle de tre hellige bøger indeholder passager, der har bidraget til fred og forsoning, og passager, der har ført til ufred og konflikter.

Netop denne anerkendelse af sin egen og andres religioners mørke og lyse sider er en vigtig erkendelse, som kan være afgørende for at man kan indgå i en god åben og respektfuld dialogproces.

Der er sikkert mange andre måder at bruge quizzen og kun kreativiteten sætter grænser. Send endelig gode forslag og evalueringer af vores forslag til os på aidoh@aidoh.dk, så andre skoler også kan få gavn af dem.

Her finder du quizzen:
www.fundamentalism.dk/quiz/dk

Skulpturanalyse

TEGN SKULPTUREN

Er der nogen symbolik i motivvalget eller i titlen?

Materiale.

Vækker skulpturen følelser og associationer i beskueren?

-----

2. *Formel analyse*

Beskriv skulpturens overflade (ujævn eller glat)

Prøv at finde på en ny titel til skulpturen. Måske den giver skulpturen en ny betydning?

Beskriv hvordan lys og skygge falder på skulpturen.

Hvordan er skulpturen opstillet? Har dette betydning for oplevelsen af skulpturen?

Beskriv skulpturens farve?

Beskriv skulpturens grad af detaljer? (virkelighedsnær eller skitsepræget)

SKULPTURANALYSE

1. *Faktuelle oplysninger*

Størrelse/mål.

Beskriv om skulpturen giver udtryk for at være i bevægelse eller i stilstand. Hvordan kan man se det?

Titel:

Synsvinkel. Kan man læse skulpturen fra én synsvinkel, eller er det nødvendigt at gå rundt om den?

Tilblivelsesår. År for modelopbygning og år for støbning.

Quiz og byt spørgsmål

QUIZ OG BYT SPØRGSMÅL:

Spørgsmålene skrives på kort. Hver elev får et kort.

1. Eleverne rejser sig, går rundt mellem hinanden og finder en partner.
2. Partner a stiller sit spørgsmål
3. Partner b svarer
4. Partner b stiller sit spørgsmål
5. Partner a svarer
6. Partnerne bytter kort
7. Parret skilles, og hver elev finder en nu partner. Forfra fra trin 2.

FAKTA:

- I hvilken religion er Jerusalem en hellig by?
- Hvem fortalte - efter muslimsk tradition - koranens indhold til profeten Muhammed.
- Hvilke to bøger findes i Bibelen?
- Er koranen ældre eller yngre end Bibelen?
- Hvad hedder den hellige bog i islam?
- Hvad hedder den hellige bog i jødedommen?
- Hvad hedder den hellige bog i kristendommen?
- Hvad betyder fundamentalisme?

CITATERNE

- Nævn et af de lyse citater fra skærmene på kunstværket
- Nævn et af de mørke citater fra skærmene på kunstværket
- Nævn et citat fra kristendommen fra skærmene på kunstværket
- Nævn et citat fra islam fra skærmene på kunstværket
- Nævn et citat fra jødedommen fra skærmene på kunstværket
- Stammer dette citat fra Toraen, Det Nye Testamente eller Koranen: I skal elske den fremmede – I var jo selv fremmede i Ægypten? (Toraen)
- Stammer dette citat fra Toraen, Det Nye Testamente eller Koranen: Elsk jeres fjender, gør godt imod dem der hader jer? (Nye Testamente)
- Stammer dette citat fra Toraen, Det Nye Testamente eller Koranen: I må ikke udgyde hinandens blod? (Koranen)

KUNSTVÆRKET

- Hvilke bøger forestiller de store kobberbogstaver?
- Hvor mange store bogstaver er der i alt (og for hver religions hellige bog)?
- Hvad betyder det for din oplevelse af skulpturen, at den er så stor?
- Hvilke forskellige virkemidler bruger kunstneren? (skulptur, tekst, bevægelse, størrelse)
- Hvorfor tror du kunstneren har skrevet ordet 'fundamentalism' på engelsk?
- Kan du opleve hele skulpturen på én gang/ i et blik? Forklar dit svar.
- Indvendig i skulpturen står der et sted 'NO EXIT'. Hvorfor tror du kunstneren har skrevet det der?
- Hvilke materialer har kunstneren brugt til skulpturen?

HOLDNING/OVERVEJELSE

- Vælg et ord, som du synes siger noget centralt om jødedom
- Vælg et ord, som du synes siger noget centralt om islam
- Vælg et ord, som du synes siger noget centralt om kristendom
- Nævn en vigtig lighed mellem islam, kristendom og jødedom
- Nævn en vigtig forskel mellem islam, kristendom og jødedom
- Vil du mene, at det er den samme Gud som jøder, kristne og muslimer tror på?
- Har du venner, der har en anden religion end dig selv?
- Er nogle religioner efter din mening mere rigtige eller bedre end andre?

Quiz og byt

kort til øvelsen

I hvilken religion er Jerusalem en hellig by?
(i alle tre religioner)

Stammer dette citat fra Toraen, Det Nye Testamente eller Koranen: I skal elske den fremmede – I var jo selv fremmede i Ægypten? (Toraen)

Hvem fortalte - efter muslimsk tradition – koranens indhold til profeten Muhammed. (englen Gabriel)

Stammer dette citat fra Toraen, Det Nye Testamente eller Koranen: Elsk jeres fjender, gør godt imod dem der hader jer? (Nye Testamente)

Hvilke to bøger findes i Bibelen
Er koranen ældre eller yngre end Bibelen? (yngre)

Stammer dette citat fra Toraen, Det Nye Testamente eller Koranen: I må ikke udgyde hinandens blod ? (Koranen)

Hvad hedder den hellige bog i islam? (Koranen)

Hvad hedder den hellige bog i jødedommen?
(Toraen)

Hvilke bøger forestiller de store kobberbogstaver?
(Bibelen, Toraen og Koranen)

Hvad hedder den hellige bog i kristendommen?
(Bibelen)

Hvor mange store bogstaver er der i alt? (14)

Hvad betyder fundamentalisme?

Hvad betyder det for din oplevelse af skulpturen, at den er så stor?

Nævn et af de lyse citater fra skærmene på kunstværket

Hvilke forskellige virkemidler bruger kunstneren?
(skulptur, tekst, bevægelse, størrelse)

Nævn et af de mørke citater fra skærmene på kunstværket

Hvorfor tror du kunstneren har skrevet ordet 'fundamentalism' på engelsk?

Nævn et citat fra kristendommen fra skærmene på kunstværket
Nævn et citat fra islam fra skærmene på kunstværket

Kan du opleve hele skulpturen på én gang/ i et blik?
Forklar dit svar.

Nævn et citat fra jødedommen fra skærmene på kunstværket

Indvendig i skulpturen står der et sted 'NO EXIT'.
Hvorfor tror du kunstneren har skrevet det der?

Hvilke materialer har kunstneren brugt til skulpturen?

Quiz og byt

kort til øvelsen

Vælg et ord, som du synes siger noget centralt om jødedom

Vælg et ord, som du synes siger noget centralt om islam

Vælg et ord, som du synes siger noget centralt om kristendom

Nævn en vigtigt lighed mellem islam og kristendom

Nævn en vigtig forskel mellem islam og jødedom

Nævn en vigtig forskel mellem kristendom og jødedom

Nævn en vigtig forskel mellem islam og kristendom

Nævn en vigtig forskel mellem islam og jødedom

Nævn en vigtig forskel mellem kristendom og jødedom

Vil du mene, at det er den samme Gud som jøder, kristne og muslimer tror på?

Har du venner, der har en anden religion end dig selv?

Er nogle religioner efter din mening mere rigtige eller bedre end andre?

Find de værste og bedste citater

DISKUTER DE VÆRSTE OG DE BEDSTE CITATER:

Citaterne præsenteres online. De kan indeles i emner og der kan søges frit i citaterne.

- **Alle 600 citater er præsenteret.**
- **Links til skriftstedet.** Under hvert citat kan man følge et link til den tekst citatet er taget fra.
- **Lad eleverne** finde et antal citater som de synes er de værste eller bedste – evt. indenfor specifikke emner. Diskuter hvorfor lige netop disse er udvalgt.

Her finder du citat-oversigten:
www.fundamentalism.dk/quotesearch

Citatdebat

4-5 personer sidder omkring et bord. Midt på bordet er malet en værdilinjé som denne.

I en æske findes en række kort med citater og 5 brikker i forskellige farver.

1. Hver person tager en brik.
2. Første person trækker et kort, læser det op, og ligger det på bordet så alle har mulighed for at genlæse.
3. Hver person overvejer, hvor enige/uenige der er i citatet. Og placerer sin brik på værdilinjén.
4. Hver person argumenterer kort for deres placering af brikken.
5. Næste person i gruppen trækker et nyt kort

CITATER:

Grunden til fundamentalisme er frygt. Frygten for frihed og for selv at skulle administrere en skønsomhed, når man forholder sig til det religiøse budskab.

Kresten Dreiergaard

Jeg tror ikke Gud bryder sig om at blive tilbedt. Han ville hellere se menneskene elske deres medmennesker.

Charles M Schultz

»Jeg synes, der er en hård tone i verden. Det har der også været før: For 70 år siden skulle man gasse nogen for sit Tredje Rige. Nu skal man hugge hovedet af folk for sit kalifat. Det er jo absurd,« siger hun.

Bodil Jørgensen

»Vi har haft alle mulige typer riddere af korset og af Koranen, der har fejlet i tolkningen af skrifternes budskab. Det vil blive ved med at ske, for vi er bare mennesker. Fulde af fejl,« siger hun.

Bodil Jørgensen

»Men jeg har den samme respekt for alle trosretninger. Jeg tror, det er det samme lys, vi går mod: Den samme Gud. Islam er jo også en fantastisk smuk tro, utrolig fantastisk. Og alfaderlig og favnende og næstekærlig. Det glemmer vi nogle gange.«

Bodil Jørgensen

I min optik er de religiøse tekster så ens, at det er svært at skelne imellem dem

(Jens Galschiøt)

Religion er en af de vigtigste kræfter i verden. Hvad enten du er kristen, muslim, buddhist eller jøde. Religion er en kæmpekraft, og den kan hjælpe en til at have kontrol over ens moral, ens opførelse og ens attitude.

(Nelson Mandela)

”Mennesker gør aldrig onde gerninger så glad og gerne, som når de gør dem ud fra en religiøs overbevisning.”

Blaise Pascal (fransk videnskabsmand og kristen filosof, 1623-62)

”Det modsatte af en religiøs fanatiker er ikke en fanatisk ateist, men den skikkelige kyniker, som er ligeglad med, om der findes en gud”.

Eric Hoffer:

”Med eller uden religion vil gode mennesker udføre gode handlinger, og onde mennesker vil udføre onde handlinger. Men religion kan få gode mennesker til at udføre onde handlinger”.

Steven Weinberg:

I am a muslim. But I think Jesus would have a drink with me. He would be cool. He would talk to me.

Mike Tyson.

Andre bud på citater om religion og tro der måske kunne inspirere eller provokere til en god samtale:

Citatdebat

It is in our lives and not our words that our religion must be read.

Thomas Jefferson

The faith that stands on authority is not faith.

Ralph Waldo Emerson

Being religious means asking passionately the question of the meaning of our existence and being willing to receive answers, even if the answers hurt.

Paul Tillich

The faith that stands on authority is not faith.

Ralph Waldo Emerson

It was not a religion that attacked us that September day. It was al-Qaeda. We will not sacrifice the liberties we cherish or hunker down behind walls of suspicion and mistrust.

Barack Obama

I hold that religion and faith are two different things.

Pat Buckley

Religion can be the enemy of God. It's often what happens when God, like Elvis, has left the building.

Bono

The God who existed before any religion counts on you to make the oneness of the human family known and celebrated

Desmond Tutu

Christianity is not about religion. It's about faith, about being held, about being forgiven. It's about finding joy and finding home.

Bear Grylls

The main object of religion is not get a man into heaven, but to get heaven into him.

Thomas Hardy

Human rights is a universal standard. It is a component of every religion and every civilization.

Shirin Ebadi

Religion, to me, is a bureaucracy between man and God that I don't need.

Bill Maher

Non-violence requires a double faith, faith in God and also faith in man.

Mahatma Gandhi

Science without religion is lame, religion without science is blind.

Albert Einstein

Belief in a cruel God makes a cruel man.

Thomas Paine

Every religion is true one way or another. It is true when understood metaphorically. But when it gets stuck in its own metaphors, interpreting them as facts, then you are in trouble

Joseph Campbell

To believe in God is impossible not to believe in Him is absurd

Voltaire

To believe in God is impossible not to believe in Him is absurd

Voltaire.

Citatdebat

KUNSTNERE OM RELIGION OG TRO:

"Kunsten er ordløs. Den vækker sanserne i kraft af materialet og åbner for refleksion. Når man vil i dialog om religion, tror jeg ikke nødvendigvis, at det er de stærke argumenter, der overbeviser. Snarere er det vigtigt med et åbent sind, der tør se tilværelsen, som den er; kaotisk, mærkelig, lattervækkende og gudsbenådet på samme tid."

Laila Westergaard, billedhugger

"I den fundamentalistiske modernisme går man ud fra, at mennesket vil stige mod større og større grad af oplysning og fornuft. I moderne tid har videnskaben og økonomerne overtaget vores verdenstydning, og så er der ikke mere brug for 'alt det pjat i kirken', mener man. I stedet for religion har vi nu vores fornuft – men for mig at se er der ikke noget der tyder på, at menneskene er blevet mere fornuftige. De foretager sig stort set de samme tåbeligheder, som de gjorde, da jeg var barn."

Bjørn Nørgaard, professor og billedkunstner

"Uden det religiøse rum ender vi som endimensionelle mennesker, og det er desværre der, vi er lige nu"

Bjørn Nørgaard, professor og billedkunstner

"Alle religiøse tekster skal jo læses på baggrund af den tid, hvori de blev skrevet. I dag er der meget i dem, vi ikke kan bruge til noget som helst"

Hein Heinsen, teolog og billedhugger

"De samfundsmæssige installationer har oftest en for løs karakter. Hvis man som kunstner ikke formår at samle et punkt, der er mere koncentreret og mere værdifuldt end alle mulige andre punkter, så kan man jo ikke undre sig over, at ingen gider at se på det! Kunsten er på skideren for tiden, for vejen til Benetton og alle de andre hurtigtgående reklamefolk er for kort."

Hein Heinsen, teolog og billedhugger

"Et samfund, der vakler mellem populisme, politisk korrekthed og fundamentalisme kan ikke undvære, at der er nogle, der stiller visse grundspørgsmål og lægger værdier frem."

Hein Heinsen, teolog og billedhugger

"Kunsten og det religiøse er fælles om at holde sandheden hellig. Blandt andet derfor kan kunst, der ikke umiddelbart er religiøs, sagtens både styrke og uddybe ens tro. Omvendt er der ingen garanti for, at såkaldt religiøs kunst taler til hjertet hos de troende."

Hans Jørgen Frederiksen

Diskussion om de 600 citater

ABRAHAMS BØRN–PJECE MED DE 600 CITATER

Abrahams Børn-pjecerne beskriver projektet og indeholder de 600 religiøse citater fra jødedommen, kristendommen og islam.

Sådan får du Abrahams Børn-pjecen. Hentes Online. Her på siden.

Tilsendes gratis (modtager betaler porto) hvis man fx vil bruge dem i klassen. Kontakt: aidoh@aidoh.dk eller tlf. 66184058

Eksempel på brug i undervisning.

- **Diskussion af citaterne.** Som fælles referenceramme hvis citaterne fx skal gennemgås i klasselokale.
- **Diskussion af projektets påstande.** Kunstneren bag projektet, Jens Galschiøt, præsenterer i pjecen en række argumenter og påstande som er en diskussion værd i klasseregi. Her er et par ideer.
  1. Hvad er Galschiøts holdning til Jyllandspostens Muhammedtegninger (s.2)?
  2. Er det rigtigt at religionerne er lige 'Lyse' og lige 'mørke' (s.2 og 20)?
  3. Hvorfor mener Galschiøt at denne dialog er så vigtig?
  4. Hvad er de vestlige værdier egentligt bygget på (s.21)?

Find pjecen med citaterne [her](#)

Gæsteundervisere

din tro min tro

BESØG AF 3 GÆSTEUNDERVISERE – EN JØDE, EN KRISTEN OG EN MUSLIM.

Få et gratis besøg af et gæstelærerteam bestående af en jøde, en kristen og en muslim der fortæller om:

- det de tror på
- det de er fælles om
- og det der adskiller

Gæstelærerne fortæller om jødedom, kristendom og islam og medbringer forskellige effekter, der anvendes i det religiøse liv.

Efter gæstelærernes korte oplæg satses der på dialog, hvor eleverne kan spørge om alt.

FORMÅL

Respekt og gensidig forståelse er baseret på viden om hinanden.

Din tro / min tro har til formål at skabe dialog og viden omkring de 3 monoteistiske religioners baggrund og traditioner med vægt på forståelse og respekt for den enkeltes eget valg.

I gennemgangen af de 3 religioner vil eleverne høre, at der er umådelig meget, der er fælles, men også noget der skiller. Forskellene til trods vil eleverne erfare, at vi kan leve sammen i gensidig respekt, tillid og godt naboskab.

INDHOLD I ARRANGEMENT.

Tre undervisere med henholdsvis trosretning islam, kristendom og jødedom kan besøge jeres skole. Der mulighed for, at booke et besøg enten d. 12. eller d. 13. september 2016, hvor de vil komme med oplæg og diskutere de tre trosretninger ud fra den enkelte skoles temaønsker.

Gæstelærerne fortæller om jødedom, kristendom og islam og medbringer forskellige effekter, der anvendes i det religiøse liv.

Efter gæstelærernes korte oplæg satses der på dialog, hvor eleverne kan spørge om alt.

Endvidere kan der vælges mellem følgende emner:

Religiøs praksis

Den religiøse praksis formål / Religiøs praksis i hverdagen / Bøn og gudstjeneste. (Giver en levende indførelse i det religiøse liv i de 3 religioner)

Mennesket og Gud

Mennesket som skabt af Gud / Menneskets enestående plads i universet / Menneskets særlige opgave i verden / Menneskets ansvar og forpligtelse. (Om næstekærlighed, dyreværn, naturbevarelse og aktivt medborgerskab)

Gud og det onde

Når Gud er god, hvor kommer det onde så fra? / Mennesket mellem det onde og det gode / Menneskets frie vilje / Tilgivelse og forsoning. (Kan bl.a. med fordel bruges i klasser, hvor der er etniske spændinger eller regulær mobning) Alle ovenstående temaer indledes med en intro til religionernes helligskrifter, der tydeligt viser ligheder og forskelle.

Hent en folder her.

Gæsteundervisere

din tro min tro

DEN ENKELTE SKOLE KAN VÆLGE MELLEM FØLGENDE TO MODELLER:

Model 1:

Oplæg og dialog i en enkelt klasse i to lektioner.

Model 2:

Oplæg og dialog med flere klasser på tværs i 2 lektioner.

Først et oplæg til alle eleverne, og derefter skal eleverne deles i tre

grupper, hvor de tre undervisere vil drøfte med grupperne på skift.

Besøget afsluttes fælles.

Der skal være mulighed for, at opdele de tre grupper i 3 lokaler.

ARRANGEMENTSPLACERING:

Mandag d. 12. september: Kl. 13.00 - 15 – 2 timers lektion.

Tirsdag d. 13. september: 8.15 – 10.15 – 2 timers lektion.

Tirsdag d. 13. september: 11.15 – 13.15 – 2 timers lektion.

Tirsdag d. 13. september: 13:45 – 15:45 – 2 timers lektion.

UNDERVISNINGSMATERIALE TIL FØR OG EFTER BESØGET.

<http://dintromintro.dk/page/460/undervisningsmateriale-til-l%C3%A6rere>

SKOLENS ANSVAR:

- At man informerer om, hvilken model (se ovenstående) man ønsker.
-
- At eleverne har forberedt spørgsmål til de tre gæsteundervisere.
-
- At eleverne er blevet introduceret til emnet og tre religioner inden besøget.

BESTILLING:

Man kan bestille arrangementet ved skolekonsulent Søren Skousen på mail: sosk@varde.dk

Det er gratis, og det er først til mølle princippet.

Bestillingsperiode: 29. juni kl. 12.00 - 15. august.

Fortælleraften

FORTÆLLEAFTEN D. 28. SEPTEMBER KL. 19 – 21 MED HISTORIEFORTÆLLER SVEND ERIK ENG.

Sted: Konfirmandstuen, Vestervold 1 6800 Varde.

Deltag i et gratis arrangement med historiefortælleren Svend Erik Eng.

Du er garanteret 100 % god underholdning, fuld knald på billedpistolen og en sanselig oplevelse, når du træder ind i Svend's historiefortælleunivers. På aftenen vil han fortælle historier fra de tre monoteistiske religioner, jødedommen, kristendommen og islam. Historierne er samlet i 3 emner: Tvivl, kvindesyn og lidelse.

En fortæller har kun sig selv og historierne som hjælpemidler. Stemmen og kroppen bruges til at føre dig som lytter ud på en rejse, hvor du både får en på opleveren og samtidig får noget at tænke over. Sæt dig godt i stolen og bliv ført afsted på fantasiens vinger.

Svend Erik Engh er en af Danmarks mest erfarne og internationalt anerkendte historiefortællere.

Fortællerworkshop

LÆR AT FORTÆLLE HISTORIER D. 28. SEPTEMBER 2016.

EN FORTÆLLEWORKSHOP FOR SKOLEELEVER MED HISTORIEFORTÆLLER SVEND ERIK ENG.

Tid: 13 – 15.30

Sted: 10iCampus, Frisvadvej 70, 6800 Varde.

Antal: Max 30 elever.

Målgruppe: 7. – 10. klasse.

Bestilling: Der kan max. deltage 3 elever pr. skole.

Deadline for bestilling: 30. juni 2016.

Eleverne vil lære at fortælle historier gennem enkle og sjove øvelser. Vi vil koncentrere os om at finde roen, når vi fortæller og evnen til at skabe indre billeder. Hvordan husker jeg historierne? Hvordan bruger jeg som fortæller pauserne til at skabe rytme i min fortælling? Hvad er god tilskuerkontakt?

Historierne er 3 enkle historier, som er fundet i de 3 religioner, jødedom, kristendom og islam. Emnerne er tvivl, kvindesyn og lidelse. I løbet af de 3 timer, workshoppen varer, vil eleverne lære en ny historie, som de vil afprøve på hinanden og til sidst vil vi lave en lille fortælleforestilling, hvor historierne bliver fortalt.

Svend Engh er en af Danmarks mest erfarne undervisere i historiefortælling og har bl.a. i mange år undervist lærere i Sverige, hvor historiefortælling er en integreret del af svenskundervisningen.

Workshop for museets tilbud

GRATIS LÆRERKURSUS: SKULPTUREL SAMTIDS- KUNST I UNDERVISNINGEN

"Art makes people talk"... eller hvad? Hvad sker der mon i mødet mellem eleven og det skulpturelle kunstværk? Hvilke læringsmuligheder er der forbundet med undervisning i skulpturanalyse- og teori, og hvordan griber man egentlig lige det hele an?

Skulpturel samtidskunst kan umiddelbart være svær at gennemskue, men nu har du muligheden for at få masser af inspiration til, hvordan du kan integrere det i din undervisning. Deltag i det gratis lærerkursus i værkstedet på Varde Museum, og få masser af inspiration til, hvordan du kan anvende Jens Galschiøt's skulptur "Abrahams Børn" sammen med dine elever. Du kan også bruge kurset i forhold til Wadden Tides kunstværker, der i september er opstillet ved Vesterhavet ud for Blåvand Fyr. Husk at tilmelde dig det kursus, der er alderssvarende i forhold til de elever, du underviser.

Indskoling: Mandag d. 29 august kl. 15.00 – 17.00

Mellemtrin: Tirsdag d. 30 august kl. 15.00 – 17.00

Overbygning: Onsdag d. 31 august kl. 15.00 – 17.00

Vi starter ved skulpturen på Varde Torv fra kl. 15.00 alle dage

Tilmelding til ah@vardemuseum.dk senest 17. juni 2016.

Lån et menneske hos menneskebiblioteket

MENNESKEBIBLIOTEKET

Man kan låne et menneske lørdag d. 27.8.2016 mellem 11 - 14 hos menneskebiblioteket, hvor lånetiden er 30 min. Det vil være muligt, at vælge mellem flere forskellige mennesker, som er repræsenteret fra forskellige grupper i samfundet.

Se evt. film om menneskebiblioteket.
www.menneskebiblioteket.dk

Sted: Varde Bibliotek.
Dato: 27.8. 2016
Tid: Kl. 11 - 14

Melding vedrørende deltagelse:
Deadline er 12. august. (Der kan forekomme ventetid. Vær opmærksom på, at det er et offentligt arrangement. Derfor er der ikke garanti for alle, at låne et menneske, da vi ikke kender deltagereantallet på forhånd).

OM MENNESKEBIBLIOTEKET

Menneskebiblioteket er et sted hvor du kan låne mennesker, der repræsenterer grupper i samfundet, som hyppigt er udsat for fordomme, stigmatisering eller diskrimination på grund af deres overbevisning, livstil, handicap, sociale status, seksualitet, beskæftigelse eller etnisk oprindelse.

Menneskebiblioteket er også en forening, hvor vi arbejder for at skabe større tolerance og forståelse for mangfoldighed med fokus på samfundets mest udsatte grupper. Det gør vi blandt andet ved at skabe et dialogrum, hvor svære emner og spørgsmål kan drøftes åbent uden fordømmelse. Et sted, hvor mennesker der ellers aldrig ville mødes og tale sammen, kan finde plads til samtale. En mulighed for at udfordre sine fordomme. Finde ud af, om det du gik og troede, nu osse passer.

Vores arrangementer er henlagt til enhver type af uddannelsesinstitutioner, offentlige biblioteker, men også i organisationer, private virksomheder og større offentlige arrangementer, indgår der Menneskebiblioteket.

Alle bøger der udgives af Foreningen Menneskebiblioteket medvirker frivilligt og ulønnet. Udlån af bøger fra biblioteket er altid gratis og lånerkort udstedes af bibliotekaren ved skranken.

Vi glæder os til at møde dig.

Sekretariat og adresse:
Foreningen Menneskebiblioteket

MENNESKEBIBLIOTEKET SOM LÆRINGSFORLØB

Før besøget
Eleverne kan lære om forskellige grupper i samfundet, og efterfølgende brainstorme over de forskellige grupper. Mulige bøger (mennesker) kan være skizofren, muslim, jøde, kristen, veganer osv. (Vær opmærksom på, at bøgerne (menneskene) først kan offentliggøres tidligst d. 20. august).

Under besøget:
3 – 4 elever kan på Varde bibliotek låne et menneske i 30 minutter, hvor man derefter kan sætte sig på biblioteket, og få en snak med "bogen". Det er en god ide, hvis eleverne har forberedt nogle spørgsmål. Evt. kan eleverne efterfølgende gå hen og se kunstudstillingen "Abrahams børn" henne på torvet.

Efter besøget
Eleverne kan herefter bearbejde deres data, som de fik fra samtalen med bogen, som kan munde ud i en lommefilm, projektbeskrivelse, rapport, fremlæggelse mv.

Ekstra tilbud:
Det er muligt, at bestille menneskebiblioteket ud på sin skole, hvis man er interesseret i at efterbearbejde temaerne endnu mere.

PRAKTISK:

Hvis man har planlagt, at klassen skal låne et menneske, så kan det være en fordel, hvis man giver en melding til skolekonsulent Søren Skousen sosk@varde.dk. Derved kan menneskebiblioteket organisere sig efter dette. Dette skal gøres senest d. 12. august.

Andre arrangementer

13. august 2016

Fernisering af kunstudstillingen på Varde Torv.

24. august

Teaterforestilling "Abrahams søstre" på Brorson skolen.

Tid: 19 – 20 (Skal bestilles – max 50 tilskuere).

23. september

Middag på tværs i konfirmandstuen,
Vestervold 1, Varde.

Tid: 18 – 21.

20. september

Foredrag med Filosof Jens André p. Herberner.

Billedkunst

mellemtrin

Forløb/emne	Kompetencemål	Færdigheds- og vidensmål	Læringsmål	Tegn på læring	Undervisningsaktiviteter	
Eksempler på læringsmål for et besøg ved Kunstværket Abrahams Børn.						
Besøge og opleve kunstværket Abrahams Børn	Billedanalyse Eleven kan vurdere billeders anvendelse inden for forskellige kultur- og fagområder	Eleven kan redegøre for billedssymbolers betydning	Eleven har viden om visuelle symboler betydning	Billedfunktion <ul style="list-style-type: none"> • Eleven kan finde symboler i et kunstværk • Eleven kan relatere til forskellige symboler • Eleven kan analysere et kunstværk og sætte det i relation til sin opfattelse af livets mening • Analyse • Eleven kan finde flere udtryk i et kunstværk • Eleven kan perspektivere til eget liv i forhold til et kunstværk 	Læreren udfylder selv	Læreren udfylder selv
		Elev kan analysere billedersfunktion i en givn tekst	Eleven har viden om billeders kommunikative funktion			
		Eleven kan analysere multimodale produkters fremstilling	Eleven har viden om multimodale teksters formål og struktur og grafiske og layoutmæssige elementer			

Kristendom

mellemtrin

Forløb/emne	Kompetencemål	Færdigheds- og vidensmål	Læringsmål	Tegn på læring	Undervisningsaktiviteter	
Eksempler på læringsmål for et besøg ved Kunstværket Abrahams Børn.						
Besøge og opleve kunstværket Abrahams Børn	Livsfilosofi og etik Eleven kan udtrykke sig nuanceret om den religiøse dimensions indhold og betydning ud fra grundlæggende tilværelsesspørgsmål og etiske principper	Eleven kan i skrift og tale udtrykke sig nuanceret om grundlæggende tilværelsesspørgsmål i relation til den religiøse dimensions betydning	Eleven har viden om religioners og livsopfattelsers betydning for grundlæggende tilværelsesspørgsmål	Livsfilosofi <ul style="list-style-type: none"> • Eleven kan finde lyse og mørke citater • Eleven kan forholde sig til lyse og mørke citater • Eleven kan perspektivere lyse og mørke citater til eget liv. Sprog og skriftsprog <ul style="list-style-type: none"> • Eleven kan vælge ord, der siger noget centralt om kristendom, jødedom og islam samt forklare sine valg. • Eleven kan finde ligheder mellem kristendom, jødedom og islam og formidle sine synspunkter til andre. • Eleven kan finde forskelle mellem kristendom, jødedom og islam og formidle sine synspunkter til andre 	Læreren udfylder selv	Læreren udfylder selv
		Eleven kan læse faglige tekster og udtrykke sig mundtligt og skriftligt om deres indhold, formål og struktur	Eleven har viden om fagord og begreber og faglige teksters formål og struktur			

Kristendom overbygning

Forløb/emne	Kompetencemål	Færdigheds- og vidensmål	Læringsmål	Tegn på læring	Undervisningsaktiviteter	
Eksempler på læringsmål for et besøg ved Kunstværket Abrahams Børn.						
Besøge og opleve kunstværket Abrahams Børn	Livsfilosofi og etik Eleven kan udtrykke sig nuanceret om den religiøse dimensions indhold og betydning ud fra grundlæggende tilværelsesspørgsmål og etiske principper	Livsfilosofi. Eleven kan reflektere over betydningen af den religiøse dimension i grundlæggende tilværelsesspørgsmål.	Livsfilosofi Eleven har viden om trosvalg i forhold til grundlæggende tilværelsesspørgsmål	Livsfilosofi <ul style="list-style-type: none"> • Eleven kan forholde sig til lyse og mørke citater • Eleven kan forholde sig til lyse og mørke citater og perspektivere dem til de tre religioner • Eleven kan perspektivere lyse og mørke citater til eget liv og kan forstå konsekvenserne af forskellige trosvalg. Sprog og skriftsprog. <ul style="list-style-type: none"> • Eleven kan udvælge citater, der siger noget centralt om kristendom, jødedom og islam samt forklare sine valg samt forholde sig til citaternes betydning for menneske-livet • Eleven forstår ligheder og forskelle mellem kristendom, jødedom og islam. • Eleven kan diskutere og udtrykke sig nuanceret om de forskellige teksters indhold, formål og opbygning. 	Læreren udfylder selv	Læreren udfylder selv
		Sprog og skriftsprog Eleven kan målrettet læse faglige tekster og sprogligt nuanceret udtrykke sig mundtligt og skriftligt om deres indhold, formål og struktur	Sprog og skriftsprog Eleven har viden om komplekse fagord og begreber samt faglige teksters formål og struktur			

Samfundsfag efter 9. klasse

Forløb/emne	Kompetence-områder	Kompetencemål	Færdigheds- og vidensmål	Læringsmål for undervisningsforløb	Tegn på læring	Undervisningsaktiviteter	Evaluering	
Eksempler på læringsmål for et besøg ved Kunstværket Abrahams Børn.								
Besøge og opleve kunstværket Abrahams Børn	Sociale og kulturelle forhold	Eleven kan tage stilling til og handle i forhold til sociale og kulturelle sammenhænge og problemstillinger.	<p>Socialisering: Eleven kan redegøre for sociale grupper og fællesskabers rolle i socialiseringen.</p> <p>Eleven kan analysere sociale grupper og fællesskabers betydning for socialisering og identitetsdannelse.</p> <p>Kultur: Eleven kan diskutere kulturens betydning for individer og grupper.</p> <p>Eleven kan analysere konkrete eksempler på globale kulturelle fænomener.</p>	<p>Eleven har viden om socialisering.</p> <p>Eleven har viden om socialisering og identitetsdannelse.</p> <p>Eleven har viden om kultur og kulturbegreber.</p> <p>Eleven har viden om kulturel globalisering.</p>	<p>Socialisering: 1. Eleven kan diskutere aktørers forståelse for religiøse tekster. 2. Eleven har viden om religioners påvirkning på den politiske dagsorden og beslutninger. 3. Eleven kan bruge begreberne socialisering og identitetsdannelse.</p> <p>Kultur: 1. Eleven kan diskutere globale kulturelle fænomener. 2. Eleven har viden om kultur og kulturbegreber i forbindelse med individers og grupperes religioner. 3. Eleven kan bruge begreberne globalisering og kultur.</p>	Udfyldes af læreren	Se i kataloget	Udfyldes af læreren

Samfundsfag efter 10. klasse

Forløb/emne	Kompetence-områder	Kompetencemål	Færdigheds- og vidensmål		Læringsmål for undervisningsforløb	Tegn på læring	Undervisningsaktiviteter	Evaluering
Eksempler på læringsmål for et besøg ved Kunstværket Abrahams Børn.								
Besøge og opleve kunstværket Abrahams Børn	Sociale og kulturelle forhold	Eleven kan tage stilling til og handle i forhold til sociale og kulturelle sammenhænge og problemstillinger.	Kultur: Eleven kan diskutere kulturs betydning for individ og samfund.	Eleven har viden om forskellige opfattelser af kultur og kulturbegreber.	Kultur: 1. Eleven kan diskutere aktørens forståelse for religiøse tekster. 2. Eleven har viden om kultur og religioners påvirkning på den politiske dagsorden og beslutninger. 3. Eleven kan bruge diverse kulturbegreber.	Udfyldes af læreren	Se i kataloget	Udfyldes af læreren
			Identitet og fællesskab: Eleven kan diskutere sammenhænge mellem identitet og fællesskab for den enkelte og samfundet.	Eleven har viden om samspillet mellem den enkeltes identitet og tilhørsforhold til sociale grupper og fællesskaber.				

Dansk

efter 6. klasse

Forløb/emne	Kompetence-områder	Kompetencemål	Færdigheds- og vidensmål	Læringsmål for undervisningsforløb	Tegn på læring	Undervisningsaktiviteter	Evaluering	
Eksempler på læringsmål for et besøg ved Kunstværket Abrahams Børn.								
Besøge og opleve kunstværket Abrahams Børn	Fortolkning	Eleven kan forholde sig til almene temaer gennem systematisk undersøgelse af litteratur og andre æstetiske tekster	Oplevelse og indlevelse: Eleven kan diskutere kulturens betydning for individ og samfund. Eleven kan udtrykke en æstetisk teksts stemning	Eleven har viden om at læse på, mellem og bag linjerne Eleven har viden om måder at udtrykke teksters stemning på	Oplevelse og indlevelse: 1. Eleven kan læse og forstå en tekst. 2. Eleven kan forstå, at en tekst har flere betydninger. 3. Eleven kan opleve og fortælle om tekstens æstetik. Fortolkning: 1. Eleven kan beskrive en læst tekst. 2. Eleven kan udtrykke sin oplevelse af en tekst gennem en multimodal tekst. 3. Eleven kan finde eksempler på motiv og tema. Perspektivering: 1. Eleven kan fortælle om andre tekstoplevelser. 2. Eleven kan perspektivere tekstoplevelser til eget liv.	Udfyldes af læreren	Se i kataloget	Udfyldes af læreren
			Fortolkning Eleven kan udtrykke sin tekstforståelse gennem medskabelse af teksten Eleven kan sammenfatte sin fortolkning	Eleven har viden om metoder til medskabende arbejde Eleven har viden om motiv og tema				
			Perspektivering Eleven kan sætte det læste i forhold til tekstens samtid	Eleven har viden om udvalgte historiske og kulturelle litterære perioder				

Dansk

efter 9. klasse

Forløb/emne	Kompetence-områder	Kompetencemål	Færdigheds- og vidensmål	Læringsmål for undervisningsforløb	Tegn på læring	Undervisningsaktiviteter	Evaluering	
Eksempler på læringsmål for et besøg ved Kunstværket Abrahams Børn.								
Besøge og opleve kunstværket Abrahams Børn	Fortolkning	Eleven kan forholde sig til kultur, identitet og sprog gennem systematisk undersøgelse og diskussion af litteratur og andre æstetiske tekster	Oplevelse og indlevelse: Eleven kan formulere egne oplevelser og sansninger i æstetisk sprog Eleven kan reflekteret indleve sig i tekstens univers som grundlag for fortolkning.	Eleven har viden om æstetisk sprogbrug. Eleven har viden om fortolkningsorienterede læsestrategier.	Oplevelse og indlevelse: 1. Eleven kan læse, sanse og forstå en læst tekst. 2. Eleven kan analysere en tekst med fokus på æstetiske perspektiver. Fortolkning: 1. Eleven kan fortælle om identitet ud fra en læst tekst. 2. Eleven kan forstå flere vinkler i den læste tekst samt perspektivere til eget liv. Perspektivering: 1. Eleven kan sætte teksten i forhold til sin samtid. 2. Eleven kan sætte teksten i forhold til Dansk Litteratur Kanon.	Udfyldes af læreren	Se i kataloget	Udfyldes af læreren
			Fortolkning: Eleven kan fortolke egne og andres fremstillinger af identiske tekster Eleven kan diskutere bud på et eller flere samlede udsagn på baggrund af undersøgelsen.	Eleven har viden om identitetsfremstillinger. Eleven har viden om metoder til sammenstilling af undersøgelsens elementer.				
			Perspektivering Eleven kan sætte teksten i relation til aktuelle problemstillinger.	Eleven har viden om metoder til at sætte tekster i relation til aktuelle problemstillinger.				
			Eleven kan sætte tekster i relation til mulige fremtidsperspektiver.	Eleven har viden om metoder til at sætte tekster i relation til mulige fremtidsperspektiver.				

Litteraturliste

OVERORDNET:

"Verdens religioner" af Janina Terhart mfl.
Horisont – grundbog i religion af
"Tro på tværs" af Flemming Madsen Poulsen.

ISLAM

"Jihad" af Rudolph Peters.
"Islam" af Peter Garde.
"Islam" af Jens Peder Agger
"Moderne islam – muslimer i Cairo af Jakob Skovgaard Petersen.
"Islam" af Jørgen Bæk Simonsen
"Islam – fra beduinkult til verdensreligion" af Jens M. Steffensen.
"99 spørgsmål om islam!" af Jan Hjärpe.
"Lydighed eller lovsang – om islam og kristendom" af Kurt Christensen.
"De muslimske broderskaber – brandslukkere eller brandstiftere" af Svend Lindhardt.
"Islam" af Helle Hinge.
"Islam" af Sue Penney.
"Nye muslimer i Danmark – møder og omvendelser" af Tina Gudrun mfl.
"Koranen" af Ellen Wulf.
"Islam – en introduktion" af Ziauddin Sardar mfl.
"Hvad er islam" af H.K. Neerskov.
"Islam" - lær baggrunden for islam at kende – den tro, kultur og historie, der har skabt den moderne islamiske verden" af Phillip Wilkinson.
"Islam – Sådan kan islam også være" af Benny Andersen.
"Hvad er islam" af Tahar Ben Jelloum.

JØDEDOM

"Jødedom" af Carsten Bo Mortensen.
"Et spørgsmål om tro - Jødedommen" af Sue Penney.
"Jødedommen" af Flemming Madsen Poulsen.
"Jødedom" af Sue Penney.
"Så vælg da livet" af Bent Melchior.
"Jødedom" – tro og livsforståelse" af Bent Melchior.
"Islam – hjertesag" af Aminah Tønnesen.
"Jødedom" af Sara Kviat.
"Jødedom" af Helle Hinge.

KRISTENDOM.

"Mellem himmel og jord" af Claus Oldenburg.
"Jesus af nazaret" af Klematis.
"Reformationen" af Rene Bank Larsen.
"Frelsens hær" af Jens Peder Agger.
"De dræber kristne – om at leve som kristen, hvor det er livsfarligt at tro" af Tom Doyle.
"Kristendom" af Linda Woodhead.
"Ansgar – på mission blandt vikinger" af Knud Erik Andersen
"Paulus og de første kristne" af Knud Erik Andersen mfl.
"Kristendom" af Annika Hvithamar.
"Håndbog i Kristendom – fra skabelse til nutid" af Erik Thastum
"En lille bog om kristendommen" af Agnete Brink mv.
"Kristendom" af Carsten Bo Mortensen
"Kirke og Kristendom" af Carsten Bach Nielsen mfl.